

Hur samtal och diskurser kan motverka gängvåld

av Bengt-Åke Wennberg

Så stoppades rånvägen mot unga: ”Enkel modell”

Ett tiotal unga spred oro bland flera tusen tonåringar. Men polisen lyckades stoppa personrånen – tack vare Sollentunamodellen. ”Den är resurssnål och enkel”, säger Anders Jacobson, tidigare närpolis.

”Det handlar nästan bara om pojkar som rånar andra pojkar. Som stjälar deras mobiler, klockor, kläder. Många är rädda för hämnd, många vågar inte gå till skolan efteråt, en del berättar inte ens för sina föräldrar. De känner sig så kraftigt förnedrade.”

Artikeln i Svenska Dagbladet är från 1999, och låter som ett eko av i dag.

För drygt 20 år sedan härjade en grupp tonåringar i Sollentuna, norr om Stockholm. De hade i princip tagit över centrum, pendeltågsstationen och flera skolgårdar. Ibland förnedrade de sina offer genom att tvinga dem att klä av sig. I bland behövde de inte ens hota utan kunde till exempel omringa några tjejer, fråga om de fick låna deras mopeder och bara köra iväg.

[En artikel i SvD den 17 februari](#) har jag tolkat som ett exempel på hur ändrade diskurser leder till ett samhällsklimat som i sin tur får effekten att gängvåldet motverkas.

Via skolorna i Sollentuna skrev man till samtliga 2 900 personer – föräldrar och barn i skolan. Man ställde i brevet frågan hur det kunde vara möjligt att 10-11 busar kan bestämma över alla andra i kommunen. I brevet meddelade man att man ville prata med mottagarna om detta. Det hävdades att ju fler som vågar och vill vara med i sådana samtal skulle göra det möjligt att få bukt med det.

Brevet satte igång en dominoeffekt. Polisen fick kontakt med en drabbad tonårig som inte ombads vittna, utan snarare berätta vilka fler som var utsatta. Tanken var att samla så många som möjligt för att bli starka tillsammans. Taktiken lyckades.

– Det började spinna loss, fler och fler hörde av sig och sade att de visste precis vilka det var som rånade. (Ur artikeln 17 februari)

Samtalen medförde att skolledningen vid ett tillfälle hörde av sig till polisen och kom överens om att så många klasskompisar som möjligt skulle

få ledigt för att i domstolen stötta en kamrat som blivit drabbad. En sådan gemensam aktion (samhandling) hade tidigare varit otänkbar. Sedan fortsatte det i samma spår med nya och fler samtal.

Vissa samtal fördes med åklagare, skola, föräldrar och ungdomar medan andra samtal fördes av de som jobbade på med utredningarna.

Så som jag läst reportaget så följde utvecklingen en linje där givande samtal – obs inte i första hand informationsmöten – ändrade den pågående diskursen. Samtalen och den förändrade diskursen gjorde att berörda personer kände att *de hade förståelse och stöd av varandra* för ett agerande som de inte sett som möjligt tidigare. Genom ett annorlunda samspel *uppstod då andra samhandlingar* – exempelvis manifestationen i domstolen – än tidigare. Det nya klimatet ledde så småningom till att gängens mentala makt över samhället kunde uttraderas.

Gängen spred således en diskurs som skapade osäkerhet om att andra – både myndighetspersoner och andra skulle kunna ställa upp för sådana som blev drabbade. Då denna diskurs fick dominera gav den gängen den makt de hade. Då denna diskurs bröts och då det blev tydligt för var och en att andra i samhället skulle ställa upp för dem om de drabbades och att de åtgärder som kunde göras gjordes, och hade effekt, så eliminerades gängens makt.

För att begripligt beskriva de djupare mekanismerna bakom detta sociala skeende kommer jag i nästa blogg att starta i Johan Asplunds essä, publicerad 1991, om den tankefigur genom vilken man i språk och överläggningar gör skillnad mellan Gesellschaft och Gemeinschaft.

Tankefiguren styr diskurser som enligt Asplund behandlar två helt olika sociala system. Ett i vilket mänskliga överenskommelser *upprätthålls mellan främlingar* och bygger på *abstrakta regler* – det vi kallar byråkrati – och ett helt annat som bygger på överenskommelser som *upprätthålls mellan individer i en gemenskap*. Dessa tankefigurer har uråldriga rötter.

I ett Gesellschaft agerar man som en konsekvens av vad man ser som *övergripande och generella regler och principer*. I en Gemeinschaft tar individerna hänsyn till varandra utifrån sin förmåga att sätta sig in i de andras situation och föreställningsvärld och tänkbara gensvar på de skeenden man gemensamt medverkar i. Bägge språkssystemen har sedan länge existerat samtidigt. Sollentunaexemplet visar mig att gängens makt

inte kan brytas genom diskurser som styrs av Gesellschaft men väl av diskurser som styrs av Gemeinschaft.

I ett nätverkssamhälle som vårt får tankefiguren Gesellschaft/Gemeinschaft en helt annan mening och innebörd. Därför tror jag inte att Sollentunaexemplet kan omvandlas till insatser i större skala även om detta vore önskvärt. Jag har tvingats se samhandlandet i ett annat ljus. Mina funderingar om detta skall jag behandla i kommande bloggar.

Referenser

Asplund J (1991): Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Erlandsson Å (2020): Så stoppades ungdomsrånen. Stockholm. Svenska Dagbladet 17 februari. <https://www.svd.se/sa-stoppades-ranvagen-mot-unga-enkel-modell>